

Patani Autonomy?: When the Minority (People) was Surrounded by Nation-State

Romadon Panjor

Master Degree Student of Thammasat University

and Deep South Watch Practitioner

E-mail: subromdon@gmail.com

Abstract

The calling for “the Special Administrative Zone” in the southern border provinces of Thailand is a political proposal which has long been debating since it was expected to solve the conflict between the secular modern state and the Malay-Muslim minority. This essay emphasizes on reviewing the concept of “Autonomy” and “the People” of minority that exist in a modern nation-state, by considering the status of Malay-Muslim in “Patani” in the southern border province. The essay also explores some ambiguities such as incongruence between nation and people, the contradiction of minority desire between living in nation-state and establishing their own political community. Moreover, this paper considers look into discourses of minority problems which bring about different minority movements.

Keywords: autonomy, Southern Border Provinces, minority, people

อัตตบัญญัติปาตานี?: เมื่อประชา(ชน) กลุ่มน้อยตกอยู่ในวงล้อมรัฐประชาชาติ

รอมฎอน ปันจอร์

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และ
ผู้ปฏิบัติการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

E-mail: subromdon@gmail.com

บทคัดย่อ

ข้อเสนอทางการเมืองที่เรียกร้องให้มีการจัดตั้ง “เขตปกครองพิเศษ” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย มุ่งหวังว่าจะคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างศูนย์กลางของรัฐประชาชาติกับชนกลุ่มน้อยได้รับการถกเถียงอย่าง กว้างขวางในรอบปีที่ผ่านมา บทความชิ้นนี้มุ่งศึกษา ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับ “อัตตบัญญัติ” และความเป็น ประชาชนของชนกลุ่มน้อยที่ดำรงอยู่ในรัฐประชาชาติ สมัยใหม่ โดยพิจารณาไปยังสถานะของชาวมลายู มุสลิมใน “ปาตานี” หรือจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งใน ท้ายที่สุดแล้วค้นพบความลึกลับหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น ความไม่ลงรอยระหว่างชาติกับประชาชน สถานะ ของชนกลุ่มน้อยที่สร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐ ประชาชาติที่ขัดแย้งกับความปรารถนาในการสถาปนา ชุมชนทางการเมืองของตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ ยัง พิจารณาถึงวาทกรรมหลักที่เข้าถึงปัญหาชนกลุ่มน้อย อันนำมาซึ่งปฏิบัติการที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ชนกลุ่มน้อย, จังหวัดชายแดนภาคใต้,
ประชาชน, อัตตบัญญัติ

มีนักวิชาการบางคนตั้งข้อสังเกตว่าการอภิปรายในหัวข้อที่เกี่ยวกับการปกครองตนเอง เขตปกครองพิเศษ หรือการปกครองที่ผสมผสานกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้คนเหนือพื้นที่ความขัดแย้งซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นเพิ่งได้รับการหยิบยก พูดถึง และโต้เถียงอย่างเปิดเผยเมื่อไม่นานมานี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนับเป็นความเคลื่อนไหวทางความคิดครั้งสำคัญของผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชา รัฐศาสตร์ (ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์, 2553, 93) หลังจากที่ก่อนหน้านี้ความรู้ทางรัฐศาสตร์เรื่องชายแดนใต้ของนักวิชาการไทยโดยส่วนใหญ่จะพยายามระมัดระวังที่จะไม่แตะต้องดินแดนในทางภูมิศาสตร์และบูรณาการของอำนาจรัฐเหนือดินแดน และกระทำการรับรอง “พันธนาการแห่งจินตกรรม” เรื่องความเป็นชาติและความเป็นไทยที่พร้อมจะจรรโลงและผลิตซ้ำอย่างไม่รู้จบ การพยายามถกเถียงกันในเรื่องโครงสร้างและสถาบันใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางการเมืองดังกรณีการปกครองตนเองในเชิงดินแดน (territorial autonomy) นี้เองที่ดูเหมือนว่าจะเริ่มมีการตระหนักถึงการดำรงอยู่ของชายแดนภาคใต้ในฐานะอาณานิคมและสภาวะอาณานิคมภายใน (เพ็งอ้าง, 91-92)¹

กรณีนี้ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของวิชารัฐศาสตร์ต่อชายแดนภาคใต้ของไทย หรือ “ปาตานี”² ในอีกแง่หนึ่งนั้นยังเป็นสิ่งที่ริเริ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไปนับตั้งแต่ความรุนแรงปะทุขึ้นมารอบใหม่ และนั่นก็เป็นความเคลื่อนไหวที่เคียงคู่ไปกับปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีการเคลื่อนไหวผลักดันข้อเสนอดังกล่าว ไปพร้อมๆ กับการปรากฏของแรงต้านปฏิเสธอันทรงพลังอยู่จำนวนหนึ่งที่ไม่ตอบรับการจัดการกับ “ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้”

¹ แม้ว่าแง่มุมดังกล่าวจะได้รับการอภิปรายอยู่บ้างแล้วก่อนหน้านี้ เช่น ในงานศึกษาชิ้นสำคัญของนักรัฐศาสตร์ชาวมาลายูปาตานีเกี่ยวกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนมุสลิมในชายแดนภาคใต้ของไทย (Che Man, 1990) เป็นต้น

² คำว่า “ปาตานี” ในที่นี้มีนัยโยนโยนไปยังความหมายในทางประวัติศาสตร์ของ “ดินแดน” ที่ยังคงทรงพลังต่อผู้คนอยู่จนถึงปัจจุบัน ในบทความชิ้นนี้เลือกใช้คำดังกล่าวในความหมายที่ซ้อนทับและทดแทนกับจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างตั้งใจเพื่อสะท้อนให้เห็นนัยของ “ดินแดน” ในแง่มุมดังกล่าว

ด้วยหนทางนี้ ปัญหาจึงมีอยู่ว่าการออกแบบโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองขึ้นมาใหม่ในฐานะที่เป็น “ข้อเสนอทางการเมือง” เพื่อผ่อนคลายหรือเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งจากการเล่นกันถึงตาย (deadly conflict) ไปสู่การต่อรองในรูปแบบอื่นๆ ระหว่าง “รัฐไทย” กับ “ประชาชน” ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยชาวมลายูมุสลิมโดยที่ไม่จำเป็นต้องห้ามนันถึงขั้นหลังเลือดกันนั้นจะเป็นไปได้หรือไม่? การจะตอบคำถามดังกล่าวนั้นอาจต้องอาศัยการอภิปรายอันหลากหลายมิติ สิ่งที่บทความชิ้นนี้จะทำมีเพียงการมุ่งทบทวนความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเอกเทศในการกำหนดกฎเกณฑ์ให้กับตัวเอง (autonomy) ของประชาชน (people) ในรัฐประชาชาติ ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญสำหรับการจัดการเขตปกครองตนเองของชนกลุ่มน้อยที่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ภายในรัฐดังกล่าว

“นครปัตตานี” กับ “ประชาชน”

ในการตั้งโต๊ะแถลงข่าวของแกนนำพรรคเพื่อไทยเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2552 เพื่อเปิดตัวด้านความมั่นคงและด้านการต่างประเทศ ภายใต้ชื่อ “ไทยร่มเย็น เป็นมิตรประเทศเพื่อนบ้าน” พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ประธานพรรค ได้นำเสนอแนวคิดในการจัดตั้ง “นครปัตตานี” ขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ บนฐานคิดที่ต้องการมอบอำนาจให้ดูแลตัวเองระดับหนึ่ง โดยอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและรัฐธรรมนูญ (มติชน, 3 พฤศจิกายน 2552) การนำเสนอในทำนองนี้ซึ่งต้องปรับโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองใหม่เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งไม่ได้เกิดขึ้นครั้งนี้เป็น

ครั้งแรกนับตั้งแต่ในปี 2547 หากแต่มีผู้นำเสนอมาแล้วต่างกรรมต่างวาระ³ รวมถึงตัว พล.อ.ชวลิตเองด้วย หากทว่าการตอบรับและต่อต้านในวาระสาธารณะเช่นนี้ก็กลับไม่ได้มีการถกเถียงกันกว้างขวางเท่ากับครั้งนี้

แน่นอนว่า ข้อเสนอเหล่านี้ที่วางตัวเองอยู่ในระหว่างที่ความรุนแรงและยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับเป้าหมายทางการเมืองของผู้ก่อเหตุที่ยังไม่ลงรอยชัดเจนกันมากนักนั้นจะทำให้มีแรงต่อต้านมากมาย ผู้เล่นในฝั่งรัฐบาลในขณะนั้นกล่าวโจมตีไปในทำนองว่าเป็นเกมการเมืองของพรรคเพื่อไทยเพื่อหวังผลทำลายความน่าเชื่อถือของรัฐบาล ในขณะที่ตัวนายกรัฐมนตรีเองก็เห็นว่าข้อเสนอเช่นนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและรังแต่จะสร้างความสับสน เพราะรัฐบาลเองก็สนับสนุนแนวทางการกระจายอำนาจและกำลังผลักดันกฎหมายใหม่เพื่อปรับโครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้เป็นพื้นที่พิเศษอยู่แล้ว (ไทยรัฐ, 4 พฤศจิกายน 2552) ในขณะที่ฝ่ายสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าว นอกจากนายกรัฐมนตรีมาเลเซียจะแสดงท่าทีที่ผิดแปลกจากวิถีการทูตก่อนหน้านี้โดยการให้สัมภาษณ์แสดงท่าทีสนับสนุนแล้ว การเคลื่อนไหวส่วนใหญ่ผลักดันโดยนักวิชาการบางกลุ่ม นักการเมืองระดับชาติที่มีฐานเสียงสนับสนุนในพื้นที่ และ

³ ดังเช่นข้อเสนอในห้วงรอบของความรุนแรงครั้งใหม่ อาทิ ในงานวิจัยของศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี และสุกรี หลั่งปุเต๊ะ (2551) บทวิพากษ์รายงาน กอส. ของกลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้ (2549) หนังสือของดินแดน แมคคาร์โก (2008) บทความของอำนาจ ศรีพูนสุข (2552) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ควรต้องพิจารณาถึงข้อเสนอในอดีตอันโด่งดังและมีนัยสำคัญดังข้อเรียกร้อง 7 ประการของอัยยิ์สุหลง โต๊ะมีนา ที่ไม่ว่าจะเป็นสำนวนไหนก็มีความหมายที่ชาวปาตานีมีการอำนาจในการจัดการตัวเองมากขึ้นกว่าโครงสร้างที่มีอยู่เดิม (โซคชัย วงศ์ธานี, 2552; ธเนศ อภรณ์สุวรรณ, 2553) ซึ่งนักวิชาการเชื้อสายมลายูปาตานีบางกระบวนว่าเป็นข้อเรียกร้องที่ถูกจัดทำขึ้นโดย “ขบวนการประชาชนปาตานี” หรือ Patani People’s Movement (PPM) ที่อัยยิ์สุหลงมีบทบาทอยู่สูง (วัน กาเดร์ เจ๊ะมาน, 2551ข, 152) นอกจากนี้ แม้แต่ผู้นำขบวนการกึ่งเอกราชอย่าง ตนกยูะลานาแซ หรือนายอดุลย์ ณ สายบุรี อดีต ส.ส.นราธิวาส และอดีตประธานกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติปาตานี (BNPP) ซึ่งเป็นกลุ่มกึ่งชาติกลุ่มแรกๆ ที่ “ติดอาวุธ” ยังเคยให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนไทยในช่วงบั้นปลายของชีวิตว่าต้องการให้มีรูปแบบการปกครองแบบ “สหพันธรัฐ” อันเป็นหนึ่งในแนวคิดของปรีดี พนมยงค์ (สุชาติ สวัสดิ์ศรี, 2518, 192-213) ในขณะที่ความทรงจำของนักเคลื่อนไหวบางคน ข้อเสนอ Autonomy ยังเป็นประเด็นให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในบางขบวนการอีกด้วย (รวมภูอน บันจอร์, 2552, 246-247 และเชิงอรต 22)

เครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมบางกลุ่ม⁴ อย่างไรก็ตาม ควรต้องบันทึกไว้ด้วยว่าการถกเถียงในประเด็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองเพื่อรับมือกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสังคมในรอบหลายสัปดาห์ต่อจากนั้นเป็นสิ่งที่แตกต่างจากก่อนหน้านี้ เนื่องจากมีการถกเถียงในพื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น ทั้งในช่องทางของสื่อสารมวลชน⁵ และการขับเคลื่อนผ่านเวทีเสวนา⁶ ตลอดจนการเผยแพร่รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาชนกลุ่มน้อยด้วยแนวทางดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น⁷ ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้ข้อเสนออันอ่อนไหวเช่นนี้สามารถคิดและพูดได้อย่างเปิดเผย

อย่างไรก็ตาม แม้จะพบว่า มี “ประชาชน” จำนวนหนึ่งที่พยายามเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงให้มีการถ่ายโอนอำนาจสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้นกว่ากรอบเดิมแต่กระนั้น เสี่ยงสะท้อนจากการสำรวจความคิดเห็นของ “ประชาชน” ในหลาย

⁴เครือข่ายประชาสังคม 23 องค์กร (ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “เครือข่ายประชาชนเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดชายแดนใต้”) เป็นเครือข่ายหลวม ๆ ของกลุ่มกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งมีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนมลายูมุสลิม โดยเฉพาะแกนนำคนสำคัญที่มีทั้งอดีตข้าราชการระดับสูง ผู้นำศาสนา นักวิชาการศาสนา โดยเฉพาะในกลุ่มหลังที่เป็นนักวิชาการในกลุ่มความคิดสายสะลาฟีย์ที่เป็นกลุ่มศาสนากระแสรองในพื้นที่ เครือข่ายดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการผลักดันการจัดเวทีสัมมนา “นครปัตตานีภายใต้รัฐธรรมนูญไทย: ความจริงหรือความฝัน?” ในวันที่ 10 ธันวาคม 2552 ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี นับเป็นเวทีสาธารณะครั้งแรก “ในพื้นที่” ที่กล่าวถึงข้อเสนออันอ่อนไหวเช่นนี้ นอกจากนี้ เครือข่ายดังกล่าวยังได้รับการสนับสนุนในด้านวิชาการจากองค์กรที่เป็นทางการ อาทิเช่น สถาบันพระปกเกล้า และศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ เป็นต้น

⁵ในช่วงเวลาดังกล่าวมีรายงานพิเศษจำนวนมากที่ถูกตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ ตลอดจนเว็บไซต์จำนวนหนึ่ง ในขณะที่สถานีโทรทัศน์บางแห่งก็จัดทำสื่อบุคคลและรายการเสวนาในประเด็นดังกล่าว อาทิเช่น ทีวี่ไทยจัดทำสื่อบุคคลพิเศษในหัวข้อ “เขตปกครองพิเศษ เรื่องต้องห้ามที่ต้องหาคำตอบ” และชุดรายการเปลี่ยนประเทศไทยที่ดึงผู้ที่มีความเห็นแตกต่างกันมาถกเถียงกัน ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการเปิดพื้นที่บนสททดังกล่าวในสื่อโทรทัศน์ระดับชาติอย่างมีความหมายสำคัญ หลายปีต่อมา ประเด็นดังกล่าวก็ได้รับการหยิบยกขึ้นอภิปรายอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

⁶ดังเช่นเวทีสัมมนา “นครปัตตานีภายใต้รัฐธรรมนูญไทย: ความจริงหรือความฝัน?” ดังได้กล่าวมาแล้ว ในขณะที่ก่อนหน้านี้ราวหนึ่งสัปดาห์ในงานสัมมนาวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 10 ที่หาดใหญ่ ก็มีการอภิปรายในหัวข้อ “เขตปกครองพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในทัศนะของนักรัฐศาสตร์” เป็นต้น

⁷อาทิเช่นงานของฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว (2552) ของอำนาจ ศรีพูนสุข (2552) และของอุดม บัตนวงศ์ (2552) เป็นต้น

สำนักก็เข้าไปในทิศทางที่ไม่เห็นด้วยให้มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว⁸ หลังจากปล่อยให้มีการวิพากษ์วิจารณ์อยู่ราวหนึ่งเดือน พล.อ.ชวลิต กล่าวในวงเสวนาที่จัดขึ้นโดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยว่าเขาจะไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเสนอเพิ่มเติมอีกแล้ว เพราะประชาชนในพื้นที่จะต้องเป็นผู้คิดเอาเอง (ศูนย์ข่าวอิศรา, 3 ธันวาคม 2552) คำถามก็คือ “ประชาชน” ที่ว่านี่คือใคร? และ/หรือคืออะไร? หนึ่งในประเด็นปัญหาในการถกเถียงจึงอยู่ที่ว่าเมื่อเราพิจารณาถึงความอิสระในการจัดการตัวเอง (autonomy) และการกำหนดอนาคตของตัวเอง (self-determination) ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ (territory) หนึ่งๆ ภายใต้รัฐเดี่ยว (unitary state) ที่อยู่ในระบอบการปกครอง “ประชาธิปไตย” เราควรต้องพิจารณาเสียงสะท้อนของ “ประชาชน” จากใครและจากแง่มุมไหนบ้าง? อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างพวกเขา – ประชาชน- กับรัฐจะเป็นอย่างไร? ในขณะเดียวกัน ในฐานะที่เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ (ทว่ากลับกลายเป็นคนส่วนใหญ่เหนือพื้นที่ดังกล่าว) จะสัมพันธ์กับชนส่วนใหญ่ที่มีอัตลักษณ์แตกต่างกันกับพวกเขาอย่างไร? โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่การความรุนแรงที่เกิดจากการก่อการร้ายและการบังคับใช้กฎหมายยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน?

ชาติ ประชาชน ชนกลุ่มน้อย

โดยทั่วไปแล้ว รัฐประชาชาติที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมักกล่าวอ้างความชอบธรรมของอำนาจอธิปไตยโดยยึดโยงกับสิ่งที่เรียกว่า

⁸ ผลสำรวจความคิดเห็นหรือ “โพลล์” ในประเด็นดังกล่าวชี้ไปในทิศทางเดียวกัน อาทิเช่น สวนดุสิตโพลล์ที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง 364 คนในพื้นที่ มีจำนวนถึงร้อยละ 72.11 ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิด “นครปัตตานี” เนื่องจากเห็นว่าประเทศจะถูกแบ่งเป็นสองส่วน ก่อให้เกิดความแตกแยกรุนแรงเพิ่มขึ้น เป็นต้น (ไทยรัฐ, 7 พฤศจิกายน 2552) ส่วนแอมแบคโพลล์สำรวจกลุ่มตัวอย่าง 1,127 คนทั่วประเทศจาก 17 จังหวัดระบุไม่เห็นด้วยร้อยละ 80.7 (ข่าวสด, 9 พฤศจิกายน 2552) ในขณะที่หาคใหญ่โพลล์ที่สำรวจประชาชนกลุ่มตัวอย่าง 1,197 คนใน 14 จังหวัดภาคใต้พบว่าไม่เห็นด้วยร้อยละ 88.53 แต่ประเด็นสำคัญก็คือเมื่อพิจารณาเฉพาะประชาชนกลุ่มตัวอย่างจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่ามีถึงร้อยละ 87.61 ที่เห็นด้วยกับข้อเสนอ นครปัตตานี อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 88.44 จากทั้งหมดเห็นว่าการจัดตั้งนครปัตตานีจะทำให้เกิดการแบ่งแยกและสูญเสียดินแดน (ไทยโพสต์, 9 พฤศจิกายน 2552)

“ประชาชน” ในฐานะที่เป็นแหล่งอ้างอิงสำคัญ ไม่ว่าจะในความหมายที่อธิปไตยในรัฐหนึ่งๆ นั้นจะ “เป็นของ” หรือ “มาจาก” ประชาชนก็ตาม นี่เป็นจุดชี้ขาดถึงความแตกต่างระหว่าง “รัฐสมบูรณาญาสิทธิราช (Absolutist State)” และ “รัฐประชาชาติ (Nation-State)” ซึ่งอย่างแรกนั้นอำนาจอธิปไตยเป็นของกษัตริย์ แม้ว่าทั้งสองจะมีความเป็นรัฐสมัยใหม่ด้วยกันทั้งคู่ (ชเนต วงศ์ยานนาวา, 2550, 30) ในแง่แล้ว “ประชาชน (people)” กับ “ชาติ (nation)” จึงสัมพันธ์กันแนบแน่น แต่ในทางกลับกันสำหรับความเป็น “รัฐ” แล้ว ไม่ได้มีความจำเป็นที่ต้องการความเป็นประชาชนแต่อย่างใด เพราะองค์ประกอบสำคัญของรัฐกลับได้แก่ “ประชากร (population)” ซึ่งมีฐานคิดที่แตกต่างกันออกไปจากประชาชน เนื่องจากมีคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และย้ายถิ่น แต่ความเป็นประชาชนในรัฐนั้นไม่ต้องการพลวัต หากแต่ต้องการความเป็นหนึ่งเดียวที่ไร้ความหลากหลาย (เฟ็งอั่ง, 7) เฉพาะอย่างยิ่งรัฐประชาชาติด้วยแล้ว ประชาชนย่อมเป็นฐานสำคัญในการอ้างอิงไปยังความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐนั้นๆ ซึ่งจะต้องไม่สามารถแบ่งแยกได้ การไม่สามารถแบ่งแยกได้นี่เองที่เป็นรากฐานของแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยที่รัฐหนึ่งๆ ควรจะมีหนึ่งเดียวและเป็นหนึ่งเดียวที่สูงที่สุด สำหรับโบแดง (Jean Bodin) การแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยไม่ว่าจะเป็นการแบ่งให้กับคนกลุ่มใดย่อมเท่ากับเป็นบ่อนทำลายรัฐ ในขณะที่บูเซต (Jacques-Benigne Bousset) ก็เห็นว่าการที่มีอำนาจสูงสุดเพียงหนึ่งเดียวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการหาข้อตกลงระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง (ชเนต วงศ์ยานนาวา, 2547, 71-72) อาจกล่าวได้ว่าเป็นฐานคิดเบื้องต้นของมาตราที่ 1 แห่งรัฐธรรมนูญของไทยนั่นเอง

เช่นนี้แล้ว รัฐประชาชาติจึงต้องทำให้ความแตกต่างหลากหลายของสมาชิกถูกละเลยไป ไม่ว่าจะภายในรัฐจะมี “ชาติ” ที่มากน้อยก็ตาม แต่โครงการสถาปนารัฐประชาชาติจะรวบให้คุณสมบัติที่มีลักษณะเฉพาะต่างๆ ให้เหลือไว้เพียงความเหมือนกัน สร้างความเป็นพวกเดียวกัน ความแตกต่างพื้นฐานอย่างอื่นๆ จึงไม่ปรากฏประกอบส่วนเป็น “ประชาชน” ไม่ว่าจะจะเป็นความ

แตกต่างระหว่างเพศชาติพันธุ์หรือในแง่ของเศรษฐกิจ (ชนเศ วงศ์ยานนาวา, 2550, 21) นี่เป็นโครงการสำคัญในการก่อร่างรัฐประชาชาติขึ้นในนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ที่แหล่งอ้างอิงอำนาจอธิปไตยที่หมายถึงประชาชนนี้ก็คือ “ชาติ” ในความหมายที่ไม่ได้หมายถึงใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่หมายถึงสมาชิกที่หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมเฉพาะอย่างหนึ่ง และสร้างความเท่าเทียมให้กับมวลสมาชิกที่อาศัยอยู่เหนือดินแดนหนึ่งๆ ด้วยการดำรงตนเป็น “พลเมือง” ภายในรัฐประชาชาตินั้นๆ

“ประชาชน” จึงมีความเป็นนามธรรมที่ไม่หลากหลายเหมือนกับ “กลุ่มคน (multitude)” หากแต่ต้องมีความปรารถนาที่จะเป็นเอกพันธ์อยู่ตลอดเวลา แม้ว่าในความเป็นจริงแล้วสิ่งเหล่านี้ดูจะเป็นไปได้ยาก สิ่งที่รัฐสมัยใหม่จะทำให้ได้ก็มีเพียงสองทางเท่านั้น กล่าวคือ หากไม่ “แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง” ก็ต้องดำเนินวิถีทางตามนโยบายการเมืองที่กดบังคับ (repressive) ผ่านกระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (assimilation) นโยบายการทำให้เกิดวัฒนธรรมบริสุทธิ์ (cultural purification) (เฟิงอ้าง, 39) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบูรณาการแห่งชาติ (national integration) และกระบวนการตัดเข้า/ตัดออกสมาชิก โดยเฉพาะในรัฐประชาชาติที่โดยข้อเท็จจริงแล้วมีสมาชิกที่มีความแตกต่างหลากหลายดำรงอยู่ไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์ ศาสนา จารีตประเพณีและภาษา หรือแม้แต่ฐานะที่แตกต่างกันทางเศรษฐกิจของบรรดาสมาชิก

หากว่าอำนาจอธิปไตยอยู่ที่ประชาชนแล้ว เหตุใดตัว “ประชาชน” จึงต้องถูกกดบังคับ กลืนกลายตัวตนของตัวเอง กระทั่งหลอมรวมเข้าสู่ส่วนอื่นๆ ของ “ชาติ” เพื่อก่อร่างรัฐประชาชาติ ซึ่งก็อ้างอิงความชอบธรรมในการปกครองกลับมายัง “ประชาชน” ด้วยเล่า? คำว่า “ชาติ” และ “ประชาชน” ในที่นี้คืออะไรกันแน่? คำถามเหล่านี้ไม่จำเป็นที่จะเป็นการโยนโจทย์ไปยังจุดยืนของชนกลุ่มน้อย (minority) แต่เพียงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นโจทย์สำคัญของใครก็ตามที่สังกัดชนกลุ่มใหญ่ (majority) ด้วยเช่นกัน

นับตั้งแต่การปฏิวัติฝรั่งเศสเมื่อปลายศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา

“อริปไตย” ในทฤษฎีทางการเมืองตะวันตกได้ถ่ายเทจากกษัตริย์มาสู่มือของประชาชนที่มีความหมายในเชิงนามธรรม แต่กระนั้นสิ่งที่การปฏิวัติฝรั่งเศสให้ความชัดเจนมากที่สุดกลับกลายเป็นการกำหนดว่าใครบ้างที่ไม่ใช่ประชาชน (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2547, 81) ในขณะที่คำที่ใกล้เคียงกันในอดีตก่อนหน้านั้น ไม่ว่าจะเป็น demos และ populus เองก็กลับแตกต่างกันตามบริบททางการเมือง (Canovan, 2005, Ch.2) ขณะที่ในห้วงของการปฏิวัติฝรั่งเศส อริปไตยของประชาชนเป็นสิ่งที่ถูกกล่าวอ้างเคียงคู่กับคำว่า อริปไตยเป็นของชาติ ดังที่นักคิดชาวฝรั่งเศสคนสำคัญมองว่าฐานันดรที่สามหรือ “คนธรรมดา” ที่ไม่ใช่พวกคนรวยหรือพวกที่มีบรรดาศักดิ์นี่เองที่คือ “ชาติ” ซึ่งก็คือ “ประชาชน” ที่มีนัยยะในทางบวกมากขึ้นกว่าก่อนหน้านั้น (Emmanuel Joseph Sieyes อ้างถึงใน ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2547, 74-79) แต่ทั้งหมดนี้ก็ยังไม่ได้ให้ความกระจ่างมากนัก ในทัศนะของเบอร์นาร์ด แยก (Bernard Yack) ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคำสองคำนี้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ความเป็นชาตินั้นเกี่ยวข้องกับมิติที่เหนือกาลเวลา (over time) สิ่งที่เชื่อมเราสู่ความเป็นชาติได้แก่ภาพลักษณ์ในการแบ่งปันมรดกตกทอดที่ส่งผ่านรุ่นต่อรุ่น นอกจากนี้ ความเป็นชาติยังมีภาพของจุดเริ่มต้นจากจุดก่อกำเนิดในอดีตที่ค่อยขยายไปในอนาคตอย่างไร้จุดสิ้นสุด ในขณะที่ความเป็นประชาชนกลับเกี่ยวข้องกับมิติที่ข้ามพื้นที่ (over space) ซึ่งทำให้ลักษณะของปัจเจกบุคคลที่อยู่ภายในดินแดนของรัฐนั้นๆ กลายเป็นสมาชิกของชุมชนที่จะสามารถสืบสานนี้ไปยังสิทธิอำนาจของรัฐนั้นๆ ได้ แยกสร้างอุปลักษณ์ที่ว่าหากความเป็นชาติสร้างสะพานข้ามหุบเหวที่แยกระหว่างผู้คนในแต่ละรุ่นได้ ความเป็นประชาชนนี่เองที่สร้างสะพานข้ามหุบเหวที่แยกปัจเจกบุคคลจากคนอื่น ๆ เพื่อที่จะสามารถก่อรูปและควบคุมสิทธิอำนาจของรัฐได้ (Yack, 2001, 521-522) ในขณะที่มากาเร็ต คาโนแวน (Margaret Canovan) กลับเห็นว่าข้อถกเถียงของแยกนั้นเป็นการพยายามทำความเข้าใจประชาชนในลักษณะร่วมที่เป็นนามธรรมมากเกินไป ความเข้าใจดังกล่าวไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะเข้าใจความซับซ้อนเกี่ยวกับหน่วยทาง

การเมืองหน่วยนี้ เนื่องจากในความเห็นของเธอ บัจเจกบุคคลสามารถขับเคลื่อนร่วมกันเพื่อให้เกิดการกระทำอย่างเป็นรูปธรรมได้ แม้ว่าจะเป็นเพียงช่วงเวลาชั่วคราวหรือประเดี๋ยวประด๋าวก็ตาม และส่วนใหญ่แล้วแทบจะไม่ปรากฏตัวเลยด้วยซ้ำ แต่การร่วมกระทำการของปัจเจกบุคคลเหล่านี้จะร่วมสถาปนาความเป็นประชาชน (a people) ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และอาจนำไปสู่การสร้าง “ชาติ” ในอนาคต ดังตัวอย่างร่วมสมัยในกรณีชาวปาเลสไตน์ที่ต่อสู้กับอิสราเอล ในแง่นี้แล้วจึงมีความความสัมพันธ์ในทางประวัติศาสตร์ที่แน่นอนระหว่างการเมืองอ้างอิงต่ออธิปไตยของประชาชนกับอ้างอิงกับการกำหนดชะตากรรมของชาติตัวเองในการต่อสู้เพื่อการปลดปล่อย (Canovan, 2005, 44-45 และเชิงอรรถ 1)

ปัญหาจึงมีต่อมาว่ารัฐประชาชาติที่ต้องการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนนั้น แต่กลับต้องเผชิญกับเจตนาภรณ์และการกระทำทางการเมืองชนกลุ่มน้อยต่าง “ชาติพันธุ์” ที่อยู่ในดินแดนของรัฐที่ต้องการปลดปล่อยตัวเองออกมาโดยอ้างสิทธิในการกำหนดชะตากรรมของตัวเองเช่นกัน ในขณะที่รัฐประชาชาติที่ยึดหลักที่อธิปไตยไม่สามารถแบ่งแยกได้นี้ก็อาศัยความชอบธรรมของอำนาจที่ได้รับมาจากประชาชนนี้เองเข้าต่อต้านปราบปรามการกระทำบนฐานความต้องการดังกล่าว ความลึกลับย้อนแย้งเช่นนี้ยังเป็นปัญหาของประชาชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มที่ไม่สามารถหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวเป็น “ประชาชน” ของรัฐนั้นๆ ได้ ชนกลุ่มน้อยทำนองนี้จึงมีความขัดแย้งภายในตัวเองที่ในด้านหนึ่งก็ถือสิทธิและให้ความชอบธรรมแก่อำนาจอธิปไตยและการกระทำของรัฐภายใต้อำนาจนั้น แต่อีกด้านหนึ่งก็ต้องการปลดปล่อยตนเองออกเพื่อสถาปนาอำนาจอธิปไตยใหม่ด้วยเช่นกัน

สำหรับรัฐไทยนั้น แม้ปรากฏว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายภายในอาณาเขต แต่ก็เชื่อว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านี้จะมีแรงปรารถนาและปฏิบัติการเพื่อการปลดปล่อยตัวเองทุกกลุ่ม แต่ทว่าโครงการรัฐประชาชาติเดี่ยวของไทย(สยาม) นั้นตั้งสมมติฐานว่าหน่วยการเมือง “รัฐ” กับ “ชาติ” นั้นสามารถทับกันได้แบบสนิทราวภาพสมมาตร ไม่มีขาดไม่มีเกิน อีกทั้งยังมีความเชื่อ

ว่าความเป็นชาตินี้มีรากฐานทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม และศาสนาเพียงชุดเดียวที่เป็น “ไทย” (วีระ สมบูรณ์, 2550, 28) หรือในอีกแง่หนึ่ง “ประชาชนไทย” ในฐานะที่เป็นหน่วยทางการเมืองหนึ่งนั้นจึงยึดโยงอยู่กับสายสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnos) (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2550, 35) มากกว่าสายสัมพันธ์ทางการเมือง ซึ่งนำมาซึ่งลักษณะที่ไม่เปิดกว้างเช่นนี้แล้ว ชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่อย่างหลากหลายจึงไม่ยากที่จะหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับรัฐประชาชาติไทยได้อย่างไรแรงเสียดทาน

อย่างไรก็ตาม หากการเผชิญหน้าของทั้งสองฝ่ายไม่ได้วางอยู่ในฐานะรัฐประชาชาติและชนกลุ่มน้อย หรือระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นการเผชิญหน้าภายใต้แรงขับเคลื่อนสำคัญอันเป็นฐานในการต่อสู้คือความคิดที่เร่ร่อนของลัทธิชาตินิยม (nationalism) ซึ่งเป็นแรงเร่ร่อนสำคัญที่พยายามขับเน้นอัตลักษณ์ร่วมหมู่ (collective identity) แม้ว่าเนื้อหาแก่นกลางจะไม่มี ความชัดเจนและเลื่อนไหลอยู่ตลอด (ธงชัย วินิจจะกุล, 2553) ในขณะที่ด้านหนึ่งชนกลุ่มใหญ่ที่ยึดครองอำนาจของรัฐชาตินั้นๆ ได้พยายามสถาปนารอบคิดชาตินิยมทางการ (official nationalism) แต่ก็ต้องเผชิญแรงต่อต้านของชาตินิยมชนกลุ่มน้อย (minority nationalism) ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นปรากฏการณ์สากลที่เกิดขึ้นร่วมสมัย ไม่ว่าจะอยู่ในทวีปใด มีระบอบการปกครองแบบใด เก้าแก่แค้ไหน หรือผู้คนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาใดก็ตาม (Kimlicka, 2004, 144) ในกรณีชายแดนใต้เราจึงพบเจอกับการปะทะกันระหว่างชาตินิยมไทยที่มีอำนาจครอบงำโดดเด่นกว่ากับชาตินิยมมลายูปาตานีที่ตกเป็นฝ่ายกระแสรอง แต่ก็ยังทรงอิทธิพลต่อความคิดของคนในท้องถิ่นอยู่สูง

กล่าวสำหรับชาตินิยมไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีพลวัตที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2552, 33-41) เห็นว่าแม้หน่ออ่อนเริ่มต้นของลัทธิชาตินิยมไทยจะก่อตัวขึ้นในช่วงรัชกาลที่ 5 ในบริบทแวดล้อมของการต่อสู้กับมหาอำนาจตะวันตกในเรื่องดินแดนและอำนาจอเหนือแคว้นแคว้นประเทศราช แต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 ลัทธิ

ชาตินิยมไทยก็ย้ายจุดเน้นจากการจงรักภักดีต่อกษัตริย์มาสู่การสร้างอัตลักษณ์ร่วมในลักษณะที่เป็นสามัญชนทั่วด้านขึ้น การเลื่อนความหมายครั้งนี้ดำเนินไปในห้วงเวลาเดียวกับการผลักดันนโยบายรัฐนิยมที่ครอบคลุมมิติชีวิตของประชาชนในแทบทุกด้าน จนนับได้ว่ากระบวนการเหล่านี้เป็นไปตามทิศทางของการบูรณาการแห่งชาติให้ประชากรที่มีความแตกต่างหลากหลายเชื่อมโยงถึงกันและมีวิถีชีวิตที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการใช้ภาษากลาง การศึกษาประวัติศาสตร์ที่เน้นหนักไปที่ชาติพันธุ์หลักชาติพันธุ์เดียว กระทั่งการเชิดชูเพียงศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาของ “ประชาชน” ส่วนใหญ่ ในเวลานั้นนี่เองที่การสถาปนา “ความเป็นไทย” ได้ตีกรอบอันคับแคบบนฐานคิดทางด้านเชื้อชาติ และเป็นรัฐจากส่วนกลางนี่เองที่พยายามบ่อนทำลายและรื้อถอนวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ “เป็นอื่น” ไปจากความเป็นไทย แน่หนอนว่าสิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งแรงต่อต้านที่เพิ่มมากขึ้นและขยายจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำในส่วนกลางและในท้องถิ่นมาเป็นความขัดแย้งในระดับที่แพร่หลายกว้างขวาง

ข้อสรุปดังกล่าวมีข้อยืนยันจากกรณีของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ถูกผนวกรวมอย่างเป็นขั้นเป็นตอนนับตั้งแต่การปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาลและผลจากสนธิสัญญาแองโกล-สยามในห้วงปี 2445-2452 (วัน กาเดร์ เจ๊ะมาน, 2551ค, 20) ความขัดแย้งระหว่างสยาม-ปาตานีในช่วงแรกก็ไม่ต่างกับภูมิภาคอื่นๆ ที่ยังไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ (ethic conflict) หากแต่เป็นความขัดแย้งระหว่างอำนาจรัฐสยามกับกลุ่มชนชั้นเก่าของกลุ่มชาติพันธุ์เสียมากกว่า (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2552, 21) หากแต่ว่ากระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรมที่ดำเนินการหลังจากนั้นเป็นต้นมาต่างหากที่มีส่วนทำให้ชาตินิยมชนกลุ่มน้อยของปาตานีก่อตัวขึ้นอย่างเป็นมรรคเป็นผล เพราะนอกจากสลายระบอบการปกครองเดิมและแต่งตั้งผู้ปกครองจากกรุงเทพฯ แล้ว การบังคับใช้กฎหมายไทยทดแทน “ชะรีอะห์” (กฎหมายอิสลาม) และ “อาตัต” (กฎประเพณี) ก็สร้างผลกระทบอย่างกว้างขวาง แต่แรงต่อต้านดูจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อรัฐไทยพยายามจะบูรณาการด้าน

การศึกษาผ่านการบังคับใช้ พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ.2464 แม้ในเวลาต่อมารัฐบาลไทยพยายามโอนอ่อนให้เนื่องจากหวาดกลัวว่าจะสูญเสียดินแดนในแถบนี้เพิ่มให้กับอังกฤษอีก แต่กระนั้นเมื่อก้าวเข้าสู่ครุรัฐนิยมนโยบายของรัฐที่ก้าวล่วงเข้าไปในวิถีชีวิตและชีวิตส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การใช้ภาษา ตลอดจนการปฏิบัติศาสนกิจด้วยแล้ว ก็ยิ่งทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงขณะของการหล่อหลอม “สำนึกแห่งความเป็นเอกภาพ” ของชาวมลายูปาตานีไปในที่สุด (วัน กาเดร์ เจ๊ะมาน, 2551ก, 185-192) อย่างไรก็ตาม การแสวงหาความเป็นเอกภาพของชนกลุ่มน้อยก็เป็นปัญหาอยู่ไม่น้อย เมื่อมีคำถามว่าใครบ้างที่เป็น “ประชาชนปาตานี”? สิ่งเหล่านี้อาจจะจินตนาการได้ยากถึงผู้คนที่ม้อัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลาย แม้ว่าจะไม่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตัวเอง แต่ชนกลุ่มน้อยก็เผชิญกับปัญหาความเป็น “คนใน/คนนอก” ไม่ต่างกัน นี่อาจเป็นสิ่งที่ดำเนินควบคู่มากับความป็นรัฐประชาชาติสมัยใหม่ก็เป็นได้

Autonomy VS Security

ความชอบธรรมของการปกครองโดยรัฐขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ ในที่นี้ปัจเจกชนที่อยู่ในสภาวะสมัยใหม่มีลักษณะที่สามารถจะกำหนดการกระทำของตัวเองได้ ซึ่งมีสถานะไม่แตกต่างไปกับสถานะของพระเจ้า การไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจใดๆ ของปัจเจกชนนี้เองที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีความเป็นเอกเทศ (autonomous) ในตัวเอง (ชเนศ วงศ์ยานนาวา, 2547, 26) ซึ่งในแง่นี้ Autonomy ที่มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณที่เชื่อมกันระหว่าง auto กับ nomos ซึ่งคำแรกหมายถึง “ตัวเอง” ในขณะที่คำหลังหมายถึง “กฎหมาย” (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2551, 228) ในความหมายที่เฉพาะเจาะจง และอาจหมายถึงการประสานเชื่อมโยงกันอย่างรัดกุม กฎ หรือหลักนิติ ในขณะที่ความหมายในเชิงกฎหมายอาจหมายถึงสภาวะของการเป็นองค์อธิปัตย์หรือผู้ที่มีอำนาจสูงสุด เมื่อรวมกันเป็น Autonomy ก็อาจหมายถึงสถานะของผู้ที่ออกกฎในการจัดการดูแลตัวเองมากกว่าที่จะ

ให้บุคคลอื่นเข้ามาใช้อำนาจกับตัวเอง (ชเนต วงศ์ยานนาวา, 2547, 26) อย่างไรก็ตาม สำหรับสังคมไทย คำๆ นี้เป็นคำต้องห้ามที่ไม่อนุญาตให้มีการพูดถึงมากนัก อีกทั้งยังขาดแคลนคำศัพท์ภาษาไทยที่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับปัญหาชนกลุ่มน้อยดังในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่สำหรับคนในท้องถิ่นประเด็นเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องพูดในแวดวงที่จำกัดและเป็นส่วนตัว (McCargo, 2008, 61) นักรัฐศาสตร์บางคนจึงพยายามบัญญัติศัพท์ในภาษาไทยเป็น “อัตตบัญญัติ” เพื่อคงความหมายตามรากศัพท์เดิมพร้อมๆ ทั้งเสนอว่าแม้อำนาจอธิปไตยของรัฐจะมีเพียงหนึ่งเดียวที่สูงสุด แต่อัตตบัญญัติในรัฐหนึ่งๆ ไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่งเดียวและไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ในแนวดิ่งเพียงอย่างเดียว หากแต่ก็มีความเป็นไปได้ที่ภายในรัฐเดียวจะมีอัตตบัญญัติอันหลากหลายภายใต้ความสัมพันธ์ในแนวราบด้วยก็เป็นได้ กล่าวอย่างง่าย ภายในรัฐเดี่ยว (unitary state) หนึ่งๆ นั้น เราอาจมีอัตตบัญญัติที่หลากหลายก็ได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเป็นรัฐพหุนิยม (pluralistic state) (ศุภชัย ฝ้ายระวีงสถานการณ์ภาคใต้, 2547)⁹ ในขณะที่นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญการปกครองท้องถิ่นอีกคนก็พยายามใช้คำว่า Autonomy ในบริบทที่ผูกโยงกับการบริหารจัดการตัวเองของ “ท้องถิ่น” หรือในที่นี้คือ “ความเป็นอิสระของท้องถิ่น (local autonomy)” ที่หมายถึงสิทธิในการปกครองตนเองที่สามารถออกกฎหมายของตนเองในระดับท้องถิ่น และสามารถกำหนดการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตัวเองได้ แต่กระนั้นตัวท้องถิ่นเองก็เป็นส่วนหนึ่งของรัฐไม่ใช่รัฐอิสระที่ดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศ ความอิสระของท้องถิ่นจึงมีลักษณะสัมพันธ์ที่ต้องผูกโยงกับรัฐอยู่ดี (ชเนตวัชร เจริญเมือง, 2551, 228-229) นอกจากนี้ คำดังกล่าวในภาษาไทยยังมีผู้ให้คำแปลว่า “อัตตกฎ” ด้วยเช่นกัน (ชเนต วงศ์ยานนาวา, 2550, 8)

อย่างไรก็ตาม เมื่อย้อนกลับมาที่การออกกฎหมายโดยประชาชนมี

⁹ ผู้นำเสนอมุมมองดังกล่าวได้แก่ วีระ สมบูรณ์ นักรัฐศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขานำเสนอประเด็นเหล่านี้ในวงเสวนาหัวข้อ “ปรัชญาการเมืองกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” ในการประชุมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 10 ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 2 ธันวาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

รากฐานความคิดมาเนิ่นนานในปรัชญาการเมืองตะวันตก นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 ที่มาซิลลิอัสแห่งแปดตัว (Marsilius of Padua) ได้เสนอแนวคิดที่ว่าอำนาจในการบัญญัติกฎหมายควรต้องเป็นของพลเมืองทั้งหมด เพราะไม่มีใครจะทำร้ายตัวเองได้โดยที่รู้ตัวและเป็นผู้ให้หลักประกันได้ว่ากฎหมายนั้นจะได้รับการปฏิบัติ ตลอดจนเพื่อเป้าหมายในการบรรลุผลประโยชน์สูงสุดและสิ่งซึ่งอันตรายแล้ว คนทั้งปวงควรจะต้องได้รับรู้และรับทราบถึงบทบัญญัตินั้นๆ (ลีโอ สเตราส์, 2550, 461-462) ส่วนบาโตลุสแห่งแซกโซเฟอราโต (Batolus of Saxoferato) เสนอว่าประชาชน (populus) ไม่เพียงแต่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจคิดความต่างๆ เท่านั้น หากแต่ยังสามารถบัญญัติกฎหมายธรรมเนียมประเพณี หรือแม้แต่การประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงโดยไม่จำเป็นต้องได้รับสิทธิอำนาจจากผู้ทรงอำนาจที่เหนือกว่า โดยเฉพาะองค์จักรพรรดิแต่อย่างใด (Cesar, 2004, 369) ครั้นเมื่อเข้าสู่ยุคที่ประชาชนเป็นแหล่งอ้างอิงอำนาจอธิปไตยแทนกษัตริย์ คำถามที่ตามมาคือประชาชนจะปกครองตนเอง (self-govern) ได้อย่างไร? ในเมื่อความปรารถนาในการทำให้ประชาชนมีความเป็นเอกพันธ์นั้นเป็นเพียงสิ่งที่เป็นนามธรรมซึ่งไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามความต้องการของรัฐประชาชาติได้ (ธเนศวรศัยานานาวา, 2546, 226) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐที่มีดินแดนโอบล้อมเอาผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายและต่างก็มีบทเรียนอันเลวร้ายจากการบีบบังคับให้สร้างความเหมือนของกระบวนการบูรณาการแห่งชาติ ในแง่ปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ภายในรัฐประชาชาติสมัยใหม่ได้ดำรงอยู่ในแต่ละรัฐมาเป็นเวลาหลายปีนั้นจึงอยู่ควบคู่กับการก่อรูปความเป็นรัฐประชาชาติมาตั้งแต่ช่วงแรกๆ

การรับมือกับปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และการปะทะกันระหว่างชาตินิยมทางการเมืองและชาตินิยมชนกลุ่มน้อย รัฐประชาชาติจำนวนไม่น้อยเลือกใช้อัตตบัญญัติเป็นเครื่องมือในการคลี่คลายปัญหา อาจกล่าวได้ว่าในด้านหนึ่งอัตตบัญญัตินั้นได้อนุญาตให้กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ หรือหลายกลุ่มสามารถจัดการควบคุมและดำเนินการกิจการต่างๆ บนพื้นฐาน

อัตลักษณ์ของตัวเอง ในขณะที่อีกด้านหนึ่งก็อนุญาตให้กลุ่มที่มีขนาดใหญ่ (the larger entity) ภายในรัฐใช้อำนาจครอบคลุมผลประโยชน์ร่วมกันอีกที (Ghai, 2000, 8) อย่างไรก็ตาม อัตตบัญญัติถูกใช้ในแบบแผนที่แตกต่างกัน ในทางกฎหมาย จนอาจกล่าวได้ว่าไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ในความหมายอย่าง กว้างเช่นนี้เราอาจหมายรวมไปถึงแนวความคิดสหพันธรัฐนิยม (federalism) ที่เคยเป็นแนวทางในแก้ปัญหาชาติพันธุ์ภายในรัฐประชาธิปไตยใหม่ หลายแห่ง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดเฉพาะเจาะจง เนื่องจากกรณีของสหพันธรัฐนั้น ต้องประกอบไปด้วยภูมิภาคที่มีอำนาจที่เท่าๆ กัน เมื่อเทียบกับรัฐประชาธิปไตย ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งกระจุกอยู่ในบางภูมิภาคแล้ว การจัดการ โดยการแบ่งปันอำนาจกันดังกล่าวอาจไม่จำเป็นและไม่เป็นผล เนื่องจากมี ลักษณะที่อสมมาตร (asymmetrical) แต่จะจัดการในรูปแบบของอัตตบัญญัติ เชิงภูมิภาค (regional autonomy) รูปแบบภูมิภาคนิยม (regionalism) และ รูปแบบการกระจายอำนาจ (decentralization) ซึ่งแตกต่างกันไปตามการจัดสรรอำนาจระหว่างส่วนกลางกับประชาชนในแต่ละท้องถิ่นและการรับรอง ฐานะอันมั่นคงแข็งแรงในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม สำหรับนักวิชาการ บางคนแล้วการเรียกขาน (label) ในชื่อต่างๆ ไม่ได้เป็นสิ่งสำคัญมากเท่ากับ สถานะทางกฎหมายที่จะเป็นการบ่งบอกถึงระดับของการตั้งมั่นถาวรและ ข้อจำกัดในการเปลี่ยนแปลง (เพ็งอ่าง, 9-10) แต่ถึงกระนั้น สิ่งสำคัญที่ทำให้ ข้อเสนอทางการเมืองเช่นนี้เป็นไปได้คือการออกแบบและจัดการกับแบบแผน ที่หลากหลายซึ่งผันแปรไปตามสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขของกรณีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งสรรอำนาจระหว่างระดับในการปกครองแต่ละชั้น โครงสร้างของสถาบันการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเหล่านี้ กับระดับชั้นต่างๆ รวมไปถึงการกระจายทรัพยากรต่างๆ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้อง ดำเนินการอย่างยืดหยุ่นพลิกแพลงผ่านกระบวนการเจรจาต่อรอง เช่นนี้เอง ที่ยาร์ช ไก (Yash Ghai) เห็นว่า โดยรากฐานแล้วกระบวนการอัตตบัญญัติ เหล่านี้สิ่งสำคัญคือกระบวนการ (process) นั่นเอง (เพ็งอ่าง, 10)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะเป็นข้อจำกัดใหญ่ที่สุดสำหรับการถ่ายโอน

อำนาจให้กับพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ คือสภาพแวดล้อมที่พื้นที่นั้นๆ มีกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มที่หนาแน่น (เพ็งอ่าง: 9) หรือในแง่นี้ก็คือมี “ประชาชน” ที่มีลักษณะที่เข้ากันไม่ได้หรือแตกต่างกับประชาชนส่วนที่เหลือของประเทศ ซึ่งอาจทำให้การยอมรับอัตตบัญญัติของชนกลุ่มใหญ่ของประเทศประสบความยากลำบาก เราสามารถอธิบายความแตกต่างดังกล่าวได้จากกรณีที่มีแรงต่อต้านกับข้อเสนอ “นครปัตตานี” ด้วยข้ออ้างของความเป็นรัฐเดี่ยวที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้¹⁰ ทั้งที่โครงสร้างทางการเมืองของรัฐไทยก็เอื้อให้กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาจัดรูปแบบการปกครองในลักษณะที่แตกต่างไปจากการปกครองท้องถิ่นอื่นๆ

นอกจากนี้ ภูมิหลังของกระบวนการสร้างชาติ (nation-building) และการก่อตัวของรัฐประชาชาติ (nation-state formation) ยังเป็นปัจจัยในการกำหนดรูปแบบของอัตตบัญญัติในแต่ละประเทศอีกด้วย ในขณะที่เมื่อเรากล่าวถึงอัตตบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชนกลุ่มน้อยที่มีลักษณะชาติพันธุ์โดดเด่นนี้ เราไม่สามารถเลี่ยงที่จะพิจารณาถึงการจัดสรรอำนาจที่เน้นไปทางด้านวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นศาสนา การศึกษา และแม้แต่ศิลปะ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ “ส่วนร่วม” ของทั้งประเทศแล้วก็ยิ่งขับเน้นความสมมาตรให้เด่นชัดขึ้นและส่งผลให้ก่อความยากลำบากในทางการเมืองและการบริหาร ซึ่งหัวใจอยู่ที่การต่อรองระหว่างชนกลุ่มน้อยหรือภาคภูมิภาคกับศูนย์กลางเกี่ยวกับระดับของการถ่ายโอนอำนาจ (devolution) และโครงสร้างสถาบันที่แตกต่างกัน (Ghai, 2000, 13)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ภายในรัฐประชาชาติที่ต้องเผชิญกับ “ชาตินิยมชนกลุ่มน้อย (minority nationalism)” ซึ่งเกิดขึ้นทั่วโลกอาจจะพบรูปแบบในการจัดการปัญหาหลากหลายก็จริง แต่วิล คิมลิกคา (Will Kimlicka) เห็นว่าสำหรับประเทศเสรีประชาธิปไตย

¹⁰ ดังผลสะท้อนจากการสำรวจความคิดเห็น หรือ “โพล” ที่แจกแจงไปแล้ว อีกทั้งยังรวมถึงความคิดเห็นของนักการเมืองในปีกของรัฐบาลบางคนในขณะนั้น อาทิเช่น นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ที่ระบุว่า “...จะทำให้การปกครองที่นั่นเป็นเอกเทศ ก็คงไม่สามารถทำได้ เพราะว่าเป็นรัฐเดี่ยว เราไม่แบ่งออกไป” (ไทยโพสต์, 4 พฤศจิกายน 2552)

ตะวันตก ขอบเขตในการพิจารณาระหว่างสิทธิและอำนาจของชนกลุ่มน้อยในแต่ละประเทศ มีลักษณะแบบแผนอยู่ 3 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) เขตปกครองตนเองหรืออัตตบัญญัติเชิงดินแดน (territorial autonomy) 2) การให้สถานะภาษาของชนกลุ่มน้อยเป็นภาษาทางการ (official language) ในพื้นที่นั้นๆ หรือไม่ก็ดำรงสถานะเป็นหนึ่งในภาษาราชการร่วมกับภาษาหลัก และ 3) การบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยภาคภูมิภาคในทุกระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย โดยรวมถึงการใช้ภาษาของตัวเองในการเรียนการสอนด้วย ทั้งสามลักษณะที่ว่าเป็นพื้นฐานในการจัดการพื้นที่ชนกลุ่มน้อยโดยมากในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก ซึ่งมีลักษณะที่เขาเรียกว่า “สหพันธรัฐพหุชาติ (multinational federalism)” (Kimlicka, 2004, 147-148) แน่หนอนว่าสภาพการณ์เช่นนี้ย่อมแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขของกรณีต่างๆ ในอีกหลายประเทศ

กล่าวอย่างถึงที่สุดแล้วรูปแบบที่รัฐใช้จัดการกับปัญหาจะไม่สำคัญเท่ากับว่าทฤษฎีที่กำกับมุมมองและแนวทางปฏิบัติเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา “ชาตินิยมชนกลุ่มน้อย” เหล่านี้ จากการศึกษเปรียบเทียบระหว่างประเทศเสรีประชาธิปไตยตะวันตกกับประเทศหลังคอมมิวนิสต์ (postcommunist country) ในภูมิภาคยุโรปกลางและตะวันออก (Eastern and Central Europe-ECE) คมลึกคาพบข้อแตกต่างอย่างสำคัญ โดยประเทศตะวันตกมีแนวโน้มที่จะยอมรับความชอบธรรมของชาตินิยมชนกลุ่มน้อยได้มากกว่า และพยายามจัดการกับปัญหาให้อยู่ร่วมกันภายใต้การออกแบบเขตปกครองตนเอง ในขณะที่ประเทศ ECE มักมองชาตินิยมชนกลุ่มน้อยว่าไม่มีความชอบธรรมใดๆ ความคิดเกี่ยวกับการจัดการเขตปกครองตนเองจึงเป็นไปได้ยากและเต็มไปด้วยการต่อต้าน ในประเทศตะวันตกมักประเมินประเด็นต่างๆ ในรอบคิดเกี่ยวกับความยุติธรรม (justice) มีเป้าหมายที่จะอยู่ร่วมกันกับทั้งชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ด้วยวิธีการที่ให้ความเป็นธรรมแก่กันไม่มากนักน้อย ในขณะที่ในประเทศ ECE กลับเน้นไปที่กรอบคิดของความมั่นคง (security) โดยมีเป้าหมายที่ต้องการรับรองยืนยันว่าชนกลุ่มน้อยจะไม่

สามารถคุกคามบูรณภาพแห่งดินแดนของรัฐได้ โดยส่วนมากแล้วพวกเขาเชื่อว่าการเรียกร้องให้มีการปกครองตนเองของชนกลุ่มน้อยถือเป็นภัยคุกคามอย่างหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่ามุมมองที่แตกต่างกันทั้งสองด้านหรือในที่นี้คือวาทกรรมความยุติธรรมในประเทศตะวันตกและวาทกรรมความมั่นคงในประเทศ ECE นี้เองที่เป็นตัวกำหนดกรอบการมองและแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน และเป็นการยากยิ่งที่วาทกรรมเกี่ยวกับสิทธิของชนกลุ่มน้อยภายใต้การทำให้เป็นประเด็นความมั่นคง (securitized) ที่ดำรงอยู่ประเทศ ECE จะให้ความยุติธรรมและความอดทนอดกลั้นเพียงพอต่อชนกลุ่มน้อย (เฟ็งอ้าง, 144-145)

ในขณะที่ประเทศเสรีประชาธิปไตยจะมิถุ่มีภูมิคุ้มกันที่ดีกว่าในการยอมรับความเป็น “พหุชาติ (multination)” ภายในรัฐประชาชาติของตนเองและกำลังแพร่หลายในแต่ละประเทศ แม้ว่าในทางประวัติศาสตร์แล้วพวกเขาเองก็ต้องกลักร้ากสิ้นฝืนทนต่อการจัดการกับปัญหาชนกลุ่มน้อยในเขตแดนของตนเองไม่น้อยทีเดียว (เฟ็งอ้าง, 150) อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศ ECE (ยกเว้นรัสเซีย) แล้ว พวกเขาโดยมากมักชอบที่จะก่อสงครามกลางเมืองมากกว่าจะเจรจาต่อรองในประเด็นอัตตบัญญัติกับชนกลุ่มน้อย หากจะยอมรับให้เกิดขึ้นนั้นก็เพราะว่าเป็นผลมาจากความพ่ายแพ้ทางทหารเท่านั้น (เฟ็งอ้าง: 149) คิมลิกาประมวลให้เห็นว่าแรงต่อต้านต่อข้อเสนออัตตบัญญัติในประเทศ ECE นั้นมีหลายประเด็นคัดค้าน ไม่ว่าจะเป็นการอ้างถึงการเรียงลำดับความสำคัญในระยะเปลี่ยนผ่านจากระบบเผด็จการคอมมิวนิสต์มาเป็นเสรีประชาธิปไตยที่ต้องเน้นหนักไปที่กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและปฏิรูปการเมืองก่อนที่จะมาเน้นนโยบายพหุนิยม หรือการที่แต่ละประเทศในภูมิภาคแห่งนี้มีภูมิหลังความเจ็บปวดจากความอยุติธรรมที่ชนกลุ่มใหญ่รู้สึกว่าการกระทำจากกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยซึ่งผูกโยงในทางประวัติศาสตร์กับการเป็นพันธมิตรกับศัตรูจากภายนอก ทว่าประเด็นคัดค้านที่สำคัญที่สุดคือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความภักดี/ความมั่นคง (the loyalty/security objection) ของชนกลุ่มน้อย ที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานหลัก 3

ประการที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในประเทศ ECE ได้แก่ 1) ชนกลุ่มน้อยมักไม่มีความภักดี ที่พร้อมจะให้ความร่วมมือกับศัตรูอยู่เสมอ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่เป็นไปในลักษณะผู้ชนะกินรวบ (zero-sum game) และ 3) การปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยอยู่บนพื้นฐานของปัญหาความมั่นคงของชาติเสมอ ด้วยเหตุนี้ประเด็นที่เกี่ยวข้องระหว่างรัฐกับชนกลุ่มน้อยในประเทศเหล่านี้จึงถูกทำให้เป็นเรื่องความมั่นคงทั้งหมด “ไพ่ความมั่นคง (security card)” มักถูกเลือกใช้เสมอในเกมการต่อรองระหว่างรัฐกับชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะในกลุ่มชนชั้นนำและนักการเมือง ซึ่งจะส่งผลให้ไปบดบังกตทาบประเด็นเกี่ยวกับความยุติธรรม ซ้ำยังทำให้พื้นที่สำหรับการถกเถียงเรื่องศีลธรรมและสิทธิเสรีภาพหดแคบลง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการอยู่ร่วมกับชนกลุ่มน้อยท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในขณะที่ในประเทศตะวันตก เพดาน (threshold) ของการทำให้เป็นเรื่องความมั่นคงจะสูงกว่า เพราะชนกลุ่มน้อยสามารถจะเคลื่อนไหวเรียกร้องการแยกตัวเป็นอิสระได้อย่างเปิดเผย トラบไตที่ไม่ใช้ความรุนแรงเข้ากดดันบางประเทศมีพรรคการเมืองที่โต้แย้งเรื่องการดำรงอยู่ของรัฐหรือเรียกร้องการแยกตัวอย่างเป็นทางการเป็นเรื่องเป็นราว กระทั่งบางพรรคการเมืองได้รับเลือกจนได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมใช้อำนาจบริหารด้วยซ้ำไป การเมืองเรื่องการแยกตัว (secessionist politics) ในสังคมนการเมืองตะวันตกถูกจัดวางให้เป็นเพียงการเมืองในระดับปกติ (normal politics) เท่านั้น (เพ็งอ้าง, 156-160)

Violence VS Autonomy

แต่ก็ใช่ว่ารัฐเสรีประชาธิปไตยจะใจกว้างและมีเพดานในการทำให้เป็นประเด็นความมั่นคงสูงอยู่เสมอ เพราะเมื่อสภาพแวดล้อมทางการเมืองของโลกได้เปลี่ยนไปหลังจากเหตุการณ์ 11 กันยายน และต่อเนื่องด้วยการรณรงค์ทำสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่ตามมาในแทบทุกมุมโลก นอกจากประเทศมหาอำนาจแล้ว หลายประเทศที่มีเชื้อของความขัดแย้งชาติพันธุ์-ศาสนายู่เดิมก็ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เรียกว่าความขัดแย้งติดอาวุธ

ความเข้มข้นระดับต่ำ (low-intensity armed conflict) ในหน้าตาใหม่ สำหรับรัฐไทยเองก็เผชิญกับการก่อความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ซึ่งใช้ความรุนแรงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี (ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ ศรี, 2553)¹¹ โดยไร้การประกาศตัวรับผิดชอบและข้อเรียกร้องอย่างเปิดเผย ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ถูกนำมาตีความสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น พร้อมๆ กับมาตรการพิเศษสำหรับสถานการณ์พิเศษเหล่านี้ที่นอกเหนือจากการใช้กำลังทหารเข้าจัดการควบคุมแรงต่อต้านจากกลุ่มติดอาวุธที่ต่ำกว่ารัฐแล้ว กฎหมายพิเศษหรือกฎหมายความมั่นคงต่างๆ ก็ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐใช้รับมือ¹² สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้วาทกรรมว่าด้วยความมั่นคงช่วงชิงพื้นที่และยึดกรอบการมองของเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงและพลเรือนที่ตกอยู่ในความหวาดผวาทรงภัยสยงจากการก่อการร้าย สถานการณ์เช่นนี้เองที่ได้เผยให้เห็นองค์อริปไตยในช่วงเวลาของสถานการณ์พิเศษ (time of exception) ตามความคิดของคาร์ล ชมิทซ์ (Carl Schmitt) (อ้างถึงใน เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, 2550, 108) ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับการบังคับใช้กฎหมายและการรณรงค์ปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการยึดหลักนิติธรรม (rule of law) ในสถานการณ์ปกติ เนื่องจากองค์อริปไตยเป็นสิ่งที่ทรงอำนาจสูงสุดเหนือกฎหมาย และแม้แต่ผู้ที่ใช้อำนาจขององค์อริปไตยแทนเป็นเวลาชั่วคราวเช่นเจ้าหน้าที่ที่รับรองโดยกฎหมายพิเศษเหล่า

¹¹จากข้อมูลในทางสถิติของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ หรือ Deep South Watch (DSW) ความรุนแรงในรอบ 9 ปี (มกราคม 2547 – ธันวาคม 2555) มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในพื้นที่ 12,597 ครั้ง ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 5,501 ราย และบาดเจ็บจำนวน 9,725 ราย

¹²ในกรณีประเทศไทย ในเดือนสิงหาคม 2546 รัฐบาลพรรคไทยรักไทยได้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเพิ่มเติมลักษณะความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย โดยอ้างเหตุผลทำตามมติสหประชาชาติหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ครั้งปีต่อมาหลังเหตุปล้นปืนค่ายทหารเมื่อต้นเดือนมกราคม 2547 รัฐบาลประกาศกฎอัยการศึก โดยเจ้าหน้าที่มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยโดยที่ไม่ต้องตั้งข้อหา 7 วัน ในเดือนกรกฎาคมปีต่อมา หลังเหตุการณ์วินาศกรรมบ่อนเมืองยะลา รัฐบาลใช้อำนาจฝ่ายบริหารผ่าน พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งมีอำนาจคุมตัวผู้ถูกสงสัย 30 วัน โดยไม่ต้องตั้งข้อหา

นี้ก็ได้รับการยกเว้นโทษจากการรับผิดชอบ (แก๊งกิจ กิติเรียงลาภ, 2550, 109)¹³

ในแง่แล้ว “ประชาชน” ของรัฐที่ตกเป็นเป้าต้องสงสัยจึงไม่ต่างอะไรกับสิ่งที่จีโอจีโอ อาแกมเบน (Giorgio Agamben) เรียกว่า “ชีวิตที่เปลือยเปล่า (bare life)” ที่อำนาจของรัฐสมัยใหม่สามารถทะลุทะลวงเข้าไปกำหนดการตายและวิธีในการมีชีวิตอยู่ของผู้คนในรัฐ (เฟ็งอ้ง, 98) ดังจะเห็นได้จากการกระจายตัวของด่านจุดตรวจในแทบทุกถนนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือแม้แต่การใช้เครื่องมืออย่างตรวจสอบอย่าง GT200 และเรือเหาะตรวจการณ์ ก็เป็นการสะท้อนวิถีคิดในการสอดส่องดูแลผู้คนขององค์อริบตี๋ ในขณะที่พื้นที่ความขัดแย้งที่หนาแน่นไปด้วยประชากรที่เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งถูกประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษที่รองรับตามกฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉิน (emergency law) เหล่านี้ก็ไม่ต่างกับ “ค่าย (camp)” ที่อำนาจอริบตี๋ไทยสมัยใหม่ใช้จัดการกับชีวิตที่เปลือยเปล่า ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กฎหมายในสภาวะปกติสามารถถูกระงับไว้ชั่วคราวได้ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในมิติด้านเวลา ความชั่วคราวดังกล่าวดูเหมือนจะเริ่มแปรสภาพเป็นสภาวะที่ถาวร (เฟ็งอ้ง, 119-120) ดังเราจะเห็นได้จากการต่ออายุการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาแล้วถึง 18 ครั้งนับตั้งแต่ปี 2548 ที่กำลังทำให้สถานการณ์ฉุกเฉินดูจะกลายเป็นสถานการณ์ปกติที่ดำรงอยู่อย่างถาวร และเมื่อใดก็ตามที่สภาวะการณ์ฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤตมิได้เป็นช่วงเวลาของการยกเว้นอีกต่อไป หากแต่แปรเป็นสภาวะปกติจนทำให้ผู้คนในสังคมนั้นสูญเสียสำนักแห่งความเป็นปกติไป ทั้งหมดนี้จะกลายเป็นสิ่งที่ชัชวาลน์ สถาอานันท์เคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่าจะก่อให้เกิดสภาพ “สงครามบริสุทธิ์ (pure war)” ซึ่งหยิบยืมแนวคิดมาจากพอล วีริโล (Paul Virilio) ที่มองว่าสังคมทั้งสังคมกำลังถูกระดมผลัดกันหรือถูกโน้มนำในทางการทหารโดยตลอดเวลา โดยให้ภาพ (text) ของสถานการณ์ให้เห็นเป็นเรื่องสงครามและวนเวียนอยู่กับกิจการทางทหารนั้นทำให้วาทกรรมทั้งหมดที่นำมาใช้กลายเป็นวาทกรรมด้านความมั่นคง

¹³ ดัชนีมาตรา 17 ของ พ.ร.บ.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ที่ให้เจ้าหน้าที่ไม่ต้องรับผิดชอบ “ทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย”

แทบทั้งสิ้น ดังนั้นภายใต้สภาพเช่นนี้สิทธิของผู้คนพลเมืองจึงถูกละทิ้ง ส่วนผู้คนในภาคประชาสังคมที่หาญกล้าท้าทายรัฐไม่ว่าจะด้วยรูปแบบใดก็ จะถูกทำให้เงียบเสียงลงไปด้วยวิธีการต่างๆ และนี่คือการปรากฏตัวของสิ่ง ที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยอำนาจนิยม” (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2548, 251-253) ที่ไม่ได้มีข้อยกเว้นแม้ว่ารัฐชาติที่กำลังเผชิญภาวะเช่นนี้จะเป็นเสรี ประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยในแบบใดๆ ที่มีคุณสมบัติขยายตามหลัง ก็ตาม

โอกาสและกำแพง

ด้วยสภาพแวดล้อมที่ความรุนแรงดำรงอยู่เช่นนี้ การต่อสู้ช่วงชิงโดย วาทกรรมความยุติธรรมจึงต้องเผชิญกับกำแพงอันหนาแกร่งที่ไม่สามารถ ฝ่าออกไปเพื่อแสวงหาทางเลือก/ทางออกให้กับความขัดแย้ง ข้อเสนอ ทางการเมืองเช่นการให้อัตตบัญญัติในเชิงดินแดนหรือเขตปกครองตนเอง แก่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แม้จะผลักดันจากกลุ่มแกนที่ไม่ติดอาวุธ ก็ตาม แต่ก็เป็นการง่ายในการผนวกรวมความเคลื่อนไหวทำนองนี้ให้อยู่ภายใต้ วาทกรรมความมั่นคงที่เน้นการรักษาอธิปไตยในเนื้อหาที่ไม่สามารถ ประนีประนอมให้แบ่งแยกพื้นที่ (ดินแดน) ได้อย่างเด็ดขาด

อย่างไรก็ตาม ก็ใช่ว่าบทสรุปดังกล่าวจะแข็งตัวและไร้พลวัต ทั้งนี้ แม้จะพบข้อจำกัดในการพูดถึงประเด็นเหล่านี้ แต่ดันแคน แมคคาร์โก (Duncan McCargo) ก็เห็นว่าหนทางเดียวที่รัฐไทยจะฟื้นความชอบธรรม ที่สูญเสียไปเหนือดินแดนปาตานีได้คือการจัดให้มีการปกครองตนเองหรือ อัตตบัญญัติที่แท้จริง โดยให้ชาวมลายูมุสลิมมีอำนาจในควบคุมดูแลกิจการ ของพวกเขาเอง ภายใต้เขตแดนที่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย (McCargo, 2008, 187) โดยมองเห็นว่าในสถานการณ์ปัจจุบันก็มีเงื่อนไขบางประการที่

เปิดโอกาสให้มีความเป็นไปได้ที่ข้อเสนอดังกล่าวจะได้รับการพิจารณา โดยเฉพาะทำที่ของชนชั้นนำปีกเสรี (liberal wing) บางคนในแต่ละฟากฝ่ายที่กำลังขัดแย้งภายใต้วิกฤตการณ์เมืองระดับชาติต่างก็เคยเสนอแนวทางดังกล่าว แม้จะต่างเนื้อหาและต่างวาระก็ตาม (ศุภชัย ใฝ่ระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2552)¹⁴ แต่กระนั้นสำหรับชัยวัฒน์ข้อเสนอเกี่ยวกับเขตปกครองตนเองจะเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้สำหรับสังคมไทย แม้จะพบว่ารัฐเดี่ยวอย่างน้อยก็ญี่ปุ่นและอังกฤษที่ต่างก็มีระบบรัฐสภาและพระมหากษัตริย์เป็นประมุขจะเป็นไปได้ก็ตาม ในบทความที่นำเสนอเมื่อกลางเดือนพฤศจิกายน 2552 เขาวิเคราะห์ว่า นอกจากเสียงตอบรับในสังคมไทยต่อข้อเสนอฉบับนี้น่าจะเป็นไปในทางภาคเสธและบริบทโดยรอบยังเต็มไปด้วยความรุนแรงที่ถึงตายแล้ว ข้อเสนอเกี่ยวกับอัตตบัญญัติซึ่งยังเชื่อมโยงอยู่กับความเป็นดินแดนและมีรากฐานติดอยู่กับแนวคิดทางการทหาร เมื่อดินแดนเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์สำหรับรัฐไทย การพิจารณาข้อเสนออัตตบัญญัติที่ผูกโยงเกี่ยวกับพื้นที่และดินแดนจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ อีกทั้งยังจะเพิ่มระดับของความขัดแย้งสูงขึ้นไปอีก กรอบคิดใหม่ที่เขานำเสนอคืออัตตบัญญัติที่รื้อถอนความเป็นดินแดน (deteritorialized autonomy) โดยมุ่งพิจารณาการบริหารจัดการความขัดแย้ง (conflict governance) แทนรูปแบบการบริหารจัดการเหนือดินแดน (governance over land) (Chaiwat Satha-Anand, 2009, 18-19) อย่างไรก็ตาม กรอบคิดแบบการรื้อถอนความเป็นดินแดนแม้จะได้รับการสรรเสริญจากนักสังเกตการณ์ความขัดแย้งของชนกลุ่มน้อยรวมทั้งประชาคมระหว่างประเทศในตะวันตกไม่น้อย แต่สำหรับคิมลิกคาแล้ว กรอบคิดดังกล่าวก็ไม่สามารถทำให้ผู้คนเข้าถึงความยุติธรรมได้ในระยะยาว สำหรับทางเลือกในการจัดการความขัดแย้งในที่นี้ควรจะเป็นการรื้อถอน

¹⁴ แมคคาร์โกได้นำเสนอมุมมองดังกล่าวระหว่างกล่าวปาฐกถาในงานรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2552 ที่จังหวัดสงขลา ชนชั้นนำบางคนที่ว่าหมายถึง นพ.ประเวศ วะสี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน (หัวหน้าพรรคมาตุภูมิ) และแม้แต่บางแง่มุมของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีไทยในขณะนั้น

กระบวนการความมั่นคง (desecuritization) ที่ทำให้การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้มีอัตตบัญญัติเชิงพื้นที่ (territorial autonomy) เป็นสิ่งที่สามารถถกเถียงได้อย่างเสรี แต่นั่นก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการประชาธิปไตยที่ทำให้การพูดถึงการแยกตัวเป็นอิสระเองก็มีที่ทางที่จะถกเถียงกันได้เช่นกัน (Kimlicka, 2004, 164-165) กล่าวในอีกแบบก็คือการพยายามสถาปนาความเป็น “การเมืองปกติ” ในสภาพแวดล้อมที่สิ่งเหล่านี้เคยเป็นเรื่องต้องห้ามนี้เอง

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะอัตตบัญญัติเชิงดินแดนจะเป็นไปได้หรือไม่ แต่ประเด็นที่ยังคงความลึกลับของความเป็น “ประชาชน” ของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นก็คงไม่ได้ขาดหายไปไหน เพราะในเมื่อรัฐประชาชาติยังคงดำรงอยู่ ความเป็นประชาชนจึงมักถูกอ้างอิงถึงอำนาจอันสูงสุดเหนือดินแดนเหล่านั้น แรงปรารถนาในการสร้างความเป็นเอกภาพและเอกเทศจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้อย่างสมบูรณ์ เพราะในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น เราคงต้องไม่ละเลยถึงความแตกต่างของผู้คนอีกไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพุทธ ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจเชื้อสายจีน ชาวลาวพุทธที่อพยพมาตามนโยบายนิคมสร้างตนเองเมื่อหลายสิบปีก่อน ชาวซาไก หรือแม้แต่ “มุสลิม” ที่มีวิถีวัฒนธรรมแตกต่างกันตามความหลากหลายของสำนักคิด รวมถึง “กลุ่มเคลื่อนไหวติดอาวุธ” ที่มุ่งปรารถนาแยกดินแดนในแถบนี้ออกเป็นรัฐใหม่ซึ่งยังดำรงบทบาทผ่านการเคลื่อนไหวทางการทหารอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนการเผยตัวของกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการสถาปนาชุมชนทางการเมืองที่อิงอยู่บนฐานความศรัทธาร่วมซึ่งอาจไปไกลกว่าความเป็นรัฐประชาชาติ ในที่สุดแล้ว กระบวนการทำให้เป็น “ประชาชน” ใน “เขตปกครองตนเอง” ให้มีเอกภาพและเป็นนามธรรมเองก็อาจต้องเบียดขับและกดทับความแตกต่างเอาไว้ สิ่งเหล่านี้คือกำแพงอันหนาแกร่งสำหรับพวกเขาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มติดตามปัญหาไฟใต้. (2549). ขอพันธง สถานการณ์ จชต. จะรุนแรงยิ่งขึ้น ใน คณะทำงานสื่อสารกับสังคม. **วิพากษ์รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, 200-228.
- Southern Crisis Monitoring Group. (2006). Let's Make a Firm Decision that the Deep South's Situation will have more Violence Escalation. in Working Group for Social Communication. **Critique on National Reconciliation Committee's Report**. Bangkok: National Reconciliation Committee, 200-228. (in Thai).
- เก่งกิจ กิติเรียงลาภ. (2550). ความคิดทางการเมืองของ Giorgio Agamben: ว่าด้วยชีวิตที่เปลือยเปล่า องค์กริปัตย์ในสภาวะสมัยใหม่ และการเดินทางที่ไม่มีวันสิ้นสุด. **รัฐศาสตร์สาร**, 28(3), 91-124.
- Kitirianglarp, Kengkij. (2007). Political Thought of Giorgio Agamben: On a Bare Life, Sovereignty in Modernity and the Neverending Journey. **Journal of Political Science**, 28(3), 91-124. (in Thai).
- จวกไอเดียวิวจิวแก้ไต้ันตราย 'สุลต่านแปลงกาย'. (4 พฤศจิกายน 2552). **ไทยรัฐ**, หน้า 11.
- Blaming Chaowalit's Dangerous Idea, mpersonated Sultan. (4 November 2009). **Thai Rath**, p.11.
- ฉันทนา บรรพศิริโชค ห้วนแก้ว. (2552). การคุ้มครองชนกลุ่มน้อย และการเมืองการปกครองบนความแตกต่างทางอัตลักษณ์: ประสบการณ์จากยุโรป. กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริชเนามันน์.
- Wungaeo, Chantana Banpasirichote. (2009). **Protection of Minority and the Governance on Identity Differences: Lesson Learned from Europe**. Bangkok: Friedrich Naumann Foundation. (in Thai).

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2548). ประชาธิปไตยอำนาจนิยม: ผลของการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไทย. ใน อุทัย ดุลยเกษม และเลิศชาย ศิริชัย (บก.). **ความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง กรณีวิกฤตการณ์ชายแดนภาคใต้**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

Satha-Anand, Chaiwat. (2005). Authoritarian Democracy: The Effect of Violence in Southern Thailand. in Uthai Dulyakasem and Lertchai Sirichai (eds.). **Knowledge and Conflict Resolution: The Border Crisis of Southern Thailand**. Bangkok: The School of Liberal Arts, Walailak University. (in Thai).

โชคชัย วงศ์ตานี. (2552). ถอดรื้อวาทกรรม 'ข้อเรียกร้องฮัจยีสุหลง' ความขัดแย้งจากอคติและการตีความคำร้องขอแห่งประวัติศาสตร์ยุคปัตตานี. ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา ภาพหลอกหลอน ฅชายแดนใต้ของไทย: การเขียนประวัติศาสตร์ปาตานีและโลกอิสลาม. กรุงเทพฯ: โครงการภูมิภาคศึกษา (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 411-466.

Wongtanee, Chokchai. (2009). Deconstructing the Discourse of "Haji Sulong's Demands": Conflict due to Prejudice and Interpreting Patani's Historic Demands. **A Proceeding of the Conference on the Phantasm in Southern Thailand: Historical Writings on Patani and the Islamic World**. Bangkok: Regional Studies Program (Southeast Asia), Walailak University. 411-466. (in Thai).

ชัตยัคัจฉ์อุม-มา เพื่ออกข์องใจไอดีปัตตานี 'บั้งริ' เอาบั้งชง 'ทบวงใต้'. (4 พฤศจิกายน 2552). ไทยโพสต์, หน้า 10.

Accused Chaowalit Due to Kidnapping and Killing, Suthep Suspicious Idea on Pattani, Sondhi also propose 'Southern Ministry'. (4 November 2009). **Thai Post**, p.10.

ทีมข่าวอิศรา โต้ข่าวภาคใต้ สถาบันข่าวอิศรา. (2552, 3 ธันวาคม). “บิ๊กจิว” ขยายความ “นครปัตตานี” พื้นที่ความยิ่งใหญ่ของ “ระเบียงมัทกะฮ์”. สืบค้นเมื่อเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2553. สืบค้นจาก www.isranews.org/isranews/index.php?option=com_content&view=article&id=37:qq--qq&catid=13:2009-11-15-11-18-09&Itemid=6.

Issara News Center. (2009, 3 December). Big Jiew Explained “Nakorn Pattani”, Recovering the Great “Corridor of Meccah”. Retrieved February 25, 2010. from www.isranews.org/isranews/index.php?option=com_content&view=article&id=37:qq--qq--qq&catid=13:2009-11-15-11-18-09&Itemid=6. (in Thai).

ใต้ไม่เอานครปัตตานี คน 3 จว.เห็นชอบ 70%. (9 พฤศจิกายน 2552). **ไทยโพสต์**, หน้า 1-2.

Southerner Refused the proposal on Nakorn Pattani, Three Provinces Resident Accepted 70%. (9 November 2009). **Thai Post**, p.1-2.

ไทยรุก-ใต้เขมร ฉีกเอ็มโอยู เขต พท.ทับซ้อน. (7พฤศจิกายน 2552). **ไทยรัฐ**, หน้า 11.

Thailand Attacked Combodial, Tearing the Overlapping Area MOU. (7November 2009). **Thai Rath**, p. 11.

ธงชัย วินิจจะกุล. (2553). **อันตรายของลัทธิชาตินิยมไทย (กรณีเหตุการณ์รุนแรงที่ปัตตานี)**. มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2553. สืบค้นจาก www.midnightuniv.org/midnight2545/newpage30.html.

Winichakul, Thongchai. (2010). **The Danger of Thai Nationalism (Violence in Pattani)**. Midnight University. Retrieved February 20, 2010, from www.midnightuniv.org/midnight2545/newpage30.html. (in Thai).

- ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2546). อำนาจอธิปไตยกับสภาวะสมัยใหม่: พื้นที่ลี้ภัย
และความเป็นตัวตน. ใน รัฐศาสตร์สาร, 24 (ฉบับพิเศษ). 205-276.
- Wongyannava, Thanet. (2003). Sovereignty and Modernity: Paradox
Space and Subjectivity. in **Journal of Political Science**,
24(Special). 205-276. (in Thai).
- ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2547). แนวคิดเรื่องความชอบธรรม. กรุงเทพฯ:
สถาบันวิจัยระบบสุขภาพ.
- Wongyannava, Thanet. (2004). **The Concept of Legitimacy**. Bangkok:
Health Systems Research Institute. (in Thai).
- ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2550). **บทวิพากษ์ปรัชญา/ตรรกะของระบอบเสรี
ประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Wongyannava, Thanet. (2007). **The Critique on Liberal Democracy's
Philosophy/Logic**. Bangkok: Faculty of Political Science,
Thammasat University. (in Thai).
- ธนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2553). ความเป็นมาของปัญหาการปกครองแบบพิเศษ
ในปะตานี. ใน สุเจน กรรพฤทธิ์ และสิทธา เลิศไพบุลย์ศิริ (บก.). **อุษา
คเหนี่ยวที่รัก**. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกฉลอง
ครบรอบ 10 ปี โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. 114-125.
- Arpornsuwan, Thanet. (2010). The Background of Special Administrative
Problem in Patani. in Sujane Kanparit and Sittha Lertphaiboonsiri
(eds.). **My Dear Southeast Asia**. Bangkok: The Committee for
Publishing the Memorial Book on the Occasion of Southeast
Asia Study Program's 10th Years Anniversary. 114-125. (in Thai).
- ธนศวรร์ เจริญเมือง. (2551). **ทฤษฎีและแนวคิด: การปกครองท้องถิ่นกับการ
บริหารจัดการท้องถิ่น (ภาคแรก)**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

- Charoenmuang, Tanet. (2008). **Theory and Concept: Local Governance and Administration (Part One)**. Bangkok: Kobfai Publishing Project. (in Thai).
- “บักจิว”ตีป๊บนโยบาย “พท.” “ไทยร่มเย็น เป็นมิตรประเทศเพื่อนบ้าน”. (3 พฤศจิกายน 2552). **มติชน**, หน้า 2.
- “Chaowalit” Launched Phua Thai’s “Thai Rom Yen, Pen Mit Prathet Puanban” policy. (3 November 2009). **Matichon**, p. 2.
- รอมฎอน บันจอร์. (2552). อิญาบและกรือเซะ: ประวัติศาสตร์ปาตานีระยะใกล้ และการต่อรองทางการเมืองที่หายไป. **เอกสารประกอบการประชุม สัมมนา ภาพลอกหลอน ณ ชายแดนใต้ของไทย: การเขียน ประวัติศาสตร์ปาตานีและโลกอิสลาม**. กรุงเทพฯ: โครงการ ภูมิภาคศึกษา (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 212-253.
- Panjar, Romadon, (2009). Hijab and Kruesek: The Recent History of Patani and the Disappearance of Political Negotiation. **A Proceeding of the Conference on the Phantasm in Southern Thailand: Historical Writings on Patani and the Islamic World**. Bangkok: Regional Studies Program (Southeast Asia), Walailak University. 212-253. (in Thai).
- วัน กาเดร์ เจ๊ะมาน. (2551). กระบวนการประชาธิปไตยกับการแก้ไขปัญหา จังหวัดชายแดนภาคใต้, ใน **ปริญา นวลเปียน (บก). นอกนียม ความเป็นไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 185-192.
- Che Man, Wan Kadir. (2008). Democratization and Conflict Resolution in the Southern Border Provinces. in Parinya Nualpian (ed.) **Out of Thai-ness**. Bangkok: Institute of Peace Studies, Prince of Songkla University. 185-192. (in Thai).

วัน กาเดร์ เจ๊ะมาน. (2551). ปัญหาการต่อสู้ของขบวนการปลดปล่อยปาตานี. ใน *ปริญา นวลเปียน (บก.). นอกนียมความเป็นไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 149-172.

Che Man, Wan Kadir. (2008). The Problem of Patani Liberation Movement's Struggle. in Parinya Nualpian (ed.) **Out of Thai-ness**. Bangkok: Institute of Peace Studies, Prince of Songkla University. 149-172. (in Thai).

วัน กาเดร์ เจ๊ะมาน. (2551). ปัญหาของปาตานีและไทย: เมื่อเราไม่อาจอยู่ร่วมและแบ่งแยกจากกันได้ ใน *ปริญา นวลเปียน (บก.). นอกนียมความเป็นไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 19-25.

Che Man, Wan Kadir. (2008). The Problem of Patani and Thailand: When We Could Not Live Together And Devide from Each Other. in Parinya Nualpian (ed.) **Out Thai-ness**. Bangkok: Institue of Peace Studies, Prince of Songkla University. 19-25. (in Thai).

วีระ สมบูรณ์. (2550). **รัฐชาติชาติพันธุ์: ข้อสังเกตบางประการว่าด้วยความ เป็นชาติ** ความเป็นรัฐ และปัญหาชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: สมมติ.

Somboon, Vira. (2007). **State-Nation and Ethnicity: Some Observations on Nationality, Stateness and the Ethnic Problem**. Bangkok: Sommot Publishing House. (in Thai).

ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี และสุกรี หลังปู่เต๊ะ. (2551). การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้: รายงานโครงการวิจัยการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์. [เอกสารอัดสำเนา]. ม.ป.พ.

Jitpiromsri, Srisompob and Langputeh, Sukri. (2008). **Special Local Governance in the Southern Border Provinces: The Report of the Research Project on the Local Governance in the**

- Ethnic Diversity Provinces.** Unpublished Paper. (in Thai).
ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2552). สรุบทหปีไฟใต้: พลวัตการก่อความไม่สงบ
กับการสร้างจินตกรรมของการก่อความรุนแรง. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม
2553. สืบค้นจาก www.deepsouthwatch.org/node/728.
- Jitpiromsri, Srisompob. (2009). **Six Years of Southern Violence: The
Dynamics of Insurgency and the Creation of Imagination on
Violence.** Retrieved March 9, 2010, from www.deepsouthwatch.org/node/728. (in Thai).
- ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์ (2553). สังเขปความรู้ (และไม่รู้) ของรัฐศาสตร์ต่อ
ชายแดนใต้: รัฐศาสตร์ไม่มาหลังอาณานิคม. ใน สุเจน กรรพฤทธิ์
และสิทธา เลิศไพบูลย์ศิริ (บก.). *อุษาคเนย์ที่รัก*. กรุงเทพฯ: คณะ
อนุกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึกฉลองครบรอบ 10 ปี โครงการเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. 74-96
- Klampaiboon, Sirote. (2010). A Brief Political Science's Knowledge (and
ignorance) for the Deep South: Toward Non-Killing Political
Science in Postcolonialism. in Sujane Kanparit and Sittha
Lertphaiboonsiri (eds.). **My Dear Southeast Asia**. Bangkok:
The Committee for Publishing the Memorial Book on the
Occasion of Southeast Asia Study Program's 10th Years
Anniversary. 114-125. (in Thai).
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2552, 7 ธันวาคม). **โอกาสของ Autonomy
และอนาคตของ 'เรา'**. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2553. สืบค้นจาก
www.deepsouthwatch.org/node/565.
- Deep South Watch. (2009, 7 December). **Opportunity of Autonomy
and Our Future.** Retrieved february 25, 2010, from www.deepsouthwatch.org/node/565. (in Thai).

- สเตอร์ราส์, ลีโอ. (2550). มาซิลลิอุสแห่งแปดตัว. ใน สเตอร์ราส์, ลีโอ และ คีร็อบซี, โจเซฟ (บก.) และ สมบัติ จันทรวงศ์ (แปล). **ประวัติปรัชญาการเมือง (เล่มที่หนึ่ง)**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ. 452-481
- Strauss, Leo. (2007). Marsilius of Padua Macilius. in Strauss, Leo and Cropsey, Joseph (eds.) **History of Political Philosophy (Book One)**. Bangkok: Kofbai Publishing Project. 452-481. (in Thai).
- สุชาติ สวัสดิ์ศรี (บก.). (2518). สัมภาษณ์: ตนกูยะลานาแซ ผู้นำขบวนการรัฐปัตตานีอิสระ. ใน **จากโฮจิมินห์ถึงเปลื้อง วรรณศรี**. กรุงเทพฯ: ดาวเรือง. 192-213.
- Sawatsri, Suchart (ed.). (1975). Interview: Tenku Jalal Nasir, The Leader of Pattani Liberation Movement. in **From Ho Chi Minh to Plueng Wannasri**. Bangkok: Daorueng Publishing House. 192-213. (in Thai).
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). รัฐชาติ ชาติพันธุ์ และความทันสมัย ใน **รัฐศาสตร์สาร**, 30(4), 33-41.
- Seksan Prasertkul. (2009). Nation-State, Ethnicity and Modernity. in **Journal of Political Science**, 30(4), 33-41. (in Thai).
- อำนาจ ศรีพูนสุข. (2552, ธันวาคม). ตัวแบบทางกฎหมายสำหรับการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **จูลสารความมั่นคงศึกษา**, ฉบับที่ 69, 1-41.
- Sripoonsuk, Amnat. (2009, December). Legal Model for the Local Governance in Southern Border Provinces. **Security Study Booklet**, Issue 69, 1-41. (in Thai).
- อุดม ปัตนวงศ์. (2552). ข้อเสนอรูปแบบการปกครองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของเครือข่ายประชาสังคม 23 องค์กร. **เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ นครปัตตานีภายใต้รัฐธรรมนูญไทย: ความฝันหรือความจริง?**. เอกสารอัดสำเนา. 84-91.

- Pattanawong, Udom. (2009). The Proposed Model for the Governance by the Civil Society Networks from 23 Organizations. **The Proceeding of the Seminar on Pattani City Under Thai Constitution: Is it Dream or Real?** Unpublished Paper. 84-91. (in Thai).
- สุนเซนย์วามาร์ต รอ 12 พย. แม้วมาจ้อที่เขมร. (9 พฤศจิกายน 2552). ข่าวสด, หน้า 11.
- Hun Sen Provoked Abhisit, Waiting for Thaksin Speech on November 12. (9 November 2009). **Khao sod**, p.11.
- Canovan, Margaret. (2005). **The People**. Cambridge: Polity Press.
- Cesar, Floriano Jonas. (2004, July). Popular Autonomy and Imperial Power in Bartolus of Saxoferrato: An Intrinsic Connetion. **Journal of the History of Ideas**, 65(3), 369-381.
- Chaiwat Satha-Anand. (2009). When Autonomy is not an Option?: Governing Violence in Southern Thailand. Conference paper presented at the Asia Research Center, Murdoch University and Innovative Universities European Union Centre.
- Che Man, Wan Kadir. (1990). **Muslim Separatism: The Moros of Southern Philippines and the Malays of Southern Thailand**. Singapore: Oxford University Press.
- Ghai, Yash. (2000). Ethnicity and Autonomy: A Framework for Analysis. in **Autonomy and Ethnicity: Negotiating Competing Claims in Multi-ethnic States**. Yash Ghai (ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kimlicka, Will. (2004). Justice and security in the accommodation of minority nationalism. **Ethnicity, Nationalism, and Minority Rights**. Cambridge: Cambridge University Press. 144-175.

McCargo, Duncan. (2008). **Tearing apart the land: Islam and legitimacy in southern Thailand.** Ithaca and London: Cornell University Press.

Sieyes, Emmanuel Joseph. (1963). **What Is The Third Estate?.** (M. Blondel, tran. and S. E. Finer, ed.). London: Pall Mall Press.

Yack, Bernard. (2001, August). Popular Sovereignty and Nationalism. **Political Theory**, 29(4), 521-522.